

مناقشه عربستان سعودی و ایران با احتیاط گام بردارید

به قلم مهدی خلجی (/fa/experts/mhdy-khljy-0/)

۳ اکتبر ۲۰۱۶

همچنین دست‌یافتنی به

/ (English (/policy-analysis/saudi-arabia-and-iran-tread-lightly

العربية (/ar/policy-analysis/alhdhr-by-almmlkt-alrbyt-alswdyt-wayran/)

درباره نویسنده

مهدی خلجی (/fa/experts/mhdy-khljy-0/)

مهدی خلجی، عضو ارشد و هموند پژوهشی خانواده لیبتسکی در انستیتو واشنگتن پژوهشگر تشیع، فلسفه و کارشناس سیاست ایران

هر چقدر که مقابلهی ایران با «جنگ نرم» ایالات متحده دشوار باشد در عوض به نظر می‌رسد هیچ کاری آسان‌تر و کم‌هزینه‌تر از بسیج کردن ایرانیان در داخل و خارج از ایران بر ضد عربستان سعودی و یا مسموم کردن ذهنیت آن‌ها با احساسات ضدعرب نیست

تمایلات پان-اسلامیستی جمهوری اسلامی همواره از سوی روحانیون سنتی این کشور مورد انتقاد قرار داشته که می‌گویند هویت شیعی را از چشم انداخته و اهداف سیاسی را فراتر از اهداف شیعی قرار داده است. از سوی دیگر میلیون‌ها ایرانی از شیعه‌گرایی رژیم در سیاست‌های منطقه‌ای و خارجی جمهوری اسلامی ناخرسندند اما دخیل شدن در «جنگ لفظی لجام‌گسیخته» در مقابله با ایران به مشارکت در بازی‌ای می‌ماند که قاعده‌های آن را جمهوری اسلامی تعیین می‌کند: هر دو گروه منتقد - هم روحانیون سنتی و هم ایرانیان ناراضی - پشت سر رژیم ایستاده‌اند و نه تنها سیاست‌های ضدسعود بلکه مداخلات نظامی جمهوری اسلامی در کشورهای منطقه را نیز کاملاً مشروع و لازم می‌شمارند.

افزون بر بافت پیچیده اجتماعی-فرهنگی ایرانیان انگیزه‌های مذهبی ملی‌گرایانه و چپ و راست‌گرایانه‌ی زیادی برای «نفرت» از عربستان سعودی در میان ایرانیان وجود دارد. باور عمومی در میان ایرانیان بر این است که مقابله با بلندپروازی‌ها و اهداف اعراب در منطقه حق مسلم ایران است. به همین دلیل از سکوت اپوزیسیون دموکراسی‌خواه ایرانی و یا روحانیون سنتی این کشور در برابر فاجعه‌ی انسانی در سوریه که رژیم ایران مسئول بخشی از آن است نباید تعجب کرد. ولی برای درک ریشه‌های این احساسات ضدعربی در میان ایرانیان نیازی به کنکاش در تاریخ قدیم نیست: حافظه‌ی جمعی ایرانیان مملو است از خاطرات و تصاویر روشن جنگ هشت‌ساله میان ایران و عراق که طی آن بیشتر کشورهای عربی ایران را تنها گذاشتند و به حمایت از دشمن آن پرداختند.

هنگامی که مفتی اعظم عربستان سعودی ایرانی‌ها را - بدون استثنا - «نامسلمان» می‌خواند بدیهی‌ست که ایرانیان نیز از موضع آیت‌الله خامنه‌ای که عربستان را «شجره‌ی ملعونه» می‌خواند حمایت می‌کنند. «شجره‌ی ملعونه» اشاره به آیه بیست و هشتم سوره ابراهیم در قرآن دارد که می‌گوید: «مَثَلُ سَخْنِی نَپَاکٍ چُونِ دَرخْتِی نَپَاکٍ است که از روی زمین کنده شده و قرار می‌گیرد». تکیه بر سازمان مجاهدین خلق برای تغییر رژیم در ایران به مثابه استفاده از چکش برای جداسازی قطعات یک وسیله‌ی الکترونیکی پیچیده است. اگر تغییر رژیم جمهوری اسلامی گزینه‌ی موجه متعادل و کم‌هزینه تصور شود اولین گام در مسیر تغییر آن دستیابی به شناختی عمیق از ماهیت این رژیم است. در چهار دهه‌ی گذشته سعودی‌ها ثابت کرده‌اند که شناخت و دانش واقعی از نگرش ایرانیان نسبت به عربستان ندارند. ماهیت رژیم را که به دنبال تغییر آنند نمی‌شناسند و افزون بر این نه تنها با گروه‌های مختلف اپوزیسیون جمهوری اسلامی آشنایی ندارند بلکه از نگرش عمومی در ایران نسبت به مجاهدین خلق نیز ناآگاهند.

مجاهدین خلق گرچه سازمان‌یافته‌ترین گروه اپوزیسیون هستند اما بدنام‌ترین آن‌ها نیستند و از کمترین حمایت ایرانیان در داخل و خارج از این کشور برخوردارند. این امر دلایل زیادی دارد: ساختار سازمان مجاهدین خلق بیشتر یک ساختار فرقه‌ای است تا یک تشکیلات سیاسی این سازمان از جمهوری اسلامی اسلامی‌تر است (کافی‌ست به پوشش اجباری اعضای زن این سازمان دقت شود) و کمتر از رژیم‌های که رویای سرنگونی آن را در سر دارد دموکراتیک است و مهم‌تر از همه اتحاد این سازمان با صدام حسین دشمن ایران در جنگ هشت ساله و مشارکت اعضای مجاهدین در جنگ بر ضد ایران آن را در میان ایرانی‌ها به شدت نامحبوب ساخته است. بنابراین حمایت علنی از سازمان مجاهدین خلق و یا همراهی با آن در برابر ایران راهبردی است که به هیچ چیز جز ناکامی در مقابله با رژیم نمی انجامد. چنین حمایتی فقط ادعای رژیم را ثابت می‌کند: دشمنان ما نه فقط دشمن دولت که دشمن مردم نیز هستند. به چشم تقریباً همه ایرانیان هم صدام حسین و هم مجاهدین خلق با پول سعودی بر ضد ایران جنگیدند.

بی‌اعتنایی به این نگرش‌ها به راه انداختن جنگ‌های لفظی تند بر ضد ایران و ایرانی‌ها عدم پاسخگویی به حوادثی مثل حادثه منا و دمیدن بر آتش تنش‌های فرقه‌ای فقط می‌تواند به قدرتمندتر شدن تندروان هسته اصلی رژیم و مشروعیت یافتن هرچه بیشتر سیاست‌های تهاجمی و بی‌ثبات‌ساز آن در منطقه بیانجامد و منتقدین بالقوه‌ی آینده و یا منتقدین داخلی سابق را به آشتی با رژیم سوق دهد.

هیچ سازمان و گروهی که به بازتاب تصویر خود در اذهان عمومی اعتنایی ندارد قادر به تغییر رژیم نیست. سعودی‌ها حق دارند که از اهداف و انگیزه‌های ایران در منطقه نگران باشند اما این نگرانی کافی نیست. آن‌ها باید درکی عمیق از حکومت مردم و گروه‌های اپوزیسیون ایرانی نیز به دست آورند. سنجیده‌تر این است که سعودی‌ها به جای راهبردهایی مثل تکیه بر مجاهدین خلق که حاصل آن چیزی جز شکست نیست به فکر برساختن چارچوب‌ها و راهکارهای موثر دیپلماسی عمومی با ایران باشند. ❖

RECOMMENDED

BRIEF ANALYSIS

Bennett's Bahrain Visit Further Invigorates Israel-Gulf Diplomacy

فوریة ۲۰۲۲ ۱۴

Simon Henderson

(/policy-analysis/bennetts-bahrain-visit-further-invigorates-israel-gulf-diplomacy)

BRIEF ANALYSIS

Libya's Renewed Legitimacy Crisis

فوریة ۲۰۲۲ ۱۴

Ben Fishman

(/policy-analysis/libyas-renewed-legitimacy-crisis)

BRIEF ANALYSIS

The UAE Formally Ceases to be a Tax-Free Haven

۱۴ ژوئن ۲۰۲۲

Sana Quadri ,
Hamdullah Baycar

(/policy-analysis/uae-formally-ceases-be-tax-free-haven)

REGIONS & COUNTRIES

(fa/policy-analysis/ayran/) ایران